

Deniz BAYKAL

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası'nın düzenlediği Tarım Sempozyumunun bu oturumunda sizlerle birarada olmaktan çok büyük mutluluk duyuyorum. Bu vesileyle, bu sempozyumu düzenleyen Ziraat Mühendisleri Odamızın sayın başkanını, yönetim kurulu üyelerini ve bu toplantıya onur veren deneyimli, birikimli ziraatçılarımızı, hepinizi içten sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

Ziraat Mühendisleri Odamız, uzun bir süreden beri Türkiye'nin tarım sorunlarına çok özel bir ilgi sergileyerek, geleneksel toplantılarıyla kamuoyunun dikkatini, ilgisini, duyarlılığını tarım sorunlarına çekme konusunda sistemli bir çabayı sürdürmektedir. Ziraat Mühendisleri Odamızın bu çabalarından büyük mutluluk duyuyorum. Gerçekten tarıma birilerinin sahip çıkması lazım. Maalesef tarım Türkiye'de sahipsiz konumunu sürdürüyor. Türkiye'de ekonominin, toplumsal yaşamın bu kadar önemli bir çalışma alanında, uğraşı alanında, bu kadar büyük bir sahipsizliğin yaşanıyor olması, gerçekten ızdırap vericidir. Ama maalesef gerçek budur. Bu ortamda tabii meslek kuruluşlarına çok büyük görev düşüyor. Ziraat Mühendisleri Odamız bu çerçevede görevinin, sorumluluğunun gereğini çok ciddi biçimde yerine getiriyor. Teselli verici bir tabloyu böylece odamızın yaptığı çalışmalarından, toplantılardan elde edebiliyoruz. Ama maalesef kamuoyumuz tarım konusuna karşı yeterince ilgili, duyarlı davranamıyor. Bundan büyük üzüntü duyuyorum. Bunun bedelini ödüyoruz, gelecekte de ödemeye devam edeceğiz. Hala tarım doğru anlaşılammış, hakkı verilemeyen, sahip çıkılmayan bir temel alan olarak kendisini gösteriyor.

Bugün tabii çok uygun olduğu söylenemeyecek bir ortamda bu toplantıyı yapıyoruz. Ülkemizin çok ağır kış koşullarından geçmekte olduğu bir dönemde, Ankara'nın en ağır kış günlerinden birisini yaşadığı sırada bu toplantı gerçekleşiyor. Bunun bu salona yansımaları, etkisini ben de gözlemliyorum. Ama böyle bir tablo karşısında yapılması gereken son şey, hava koşullarından şikayetçi olmaktır. Bunu söyleme gereğini duyuyorum, çünkü Türkiye'de hava koşullarının kent yaşamını olumsuz etkilemesi karşısında çok yaygın bir duygu ve düşünce ortaya çıkmaya başladı. Hava koşullarından şikayet etmeye başladık. Kardan, soğuktan, yağmurdan şikayet etmeye başladık ve bu çok yaygın bir hale geldi, hatta gazete manşetlerinde havan batsın meteoroloji diye manşetler, başlıklar atılmaya başlandı. Bu, Türkiye'de ne kadar sakıncalı bir perspektif kaymasının, farkedilmeden hepimize yön vermeye başladığının bir ifadesidir. Bu havadan şikayetçi olunur mu? Yıllardır beklediğimiz hava bu değil miydi? Yani Türkiye kurak bir periyodun içine girdi diye, kalıcı olacak mı, daha uzun süre devam edecek mi diye kaygılanmaya başlamıştık. Yer altı suları çekilmeye başlamıştı. Barajlar işletilemez hale gelmeye başlamıştı. Hidrolik barajlardan Türkiye enerji elde edemez hale düşmüştü. Tarımın verimi, bereketi azalmaya başlamıştı. Kuraklık her yerde görülmüştü. Orman yangınları, Türkiye'nin bir gerçeği haline dönüşmüştü, ormanlar olumsuz etkilenmeye başlamıştı. Türkiye'de içme suyu sorunu, kentlerin su sorunu gündeme gelmeye başlamıştı. Yıllardır bunu yaşıyorduk, neyse ki bir noktada periyot değişmeye başladı. İnşallah Türkiye yağışlı bir döneme geçmeye başladı ve çok yoğun yağmur ve kar yağışı, kış koşullarının kendisini hissettirmesi karşısında bu defa bundan yakınmaya başladık. Niçin? Çünkü kent yaşamına alışmış olan insanların konforları, huzurları bozuluyor. Arabalarını rahat kullanamıyorlar, ayakkabıları sık sık bozuluyor. Öyle bir noktaya geldiğimizi

görüyorum. Ne iyi, ne kötü, ne isteyeceğimize karar verelim. Yani bu yağış sayesinde Türkiye’de barajlar işletilebilir hale gelmeye başladı. Gökten bereket yağıyor, gökten nimet yağıyor, bunun farkında olmamız lazım en azından. Yani Türkiye o yağışlarla enerji üretecek. Doğalgaza para ödüyoruz, enerji üretiyoruz, yağın yağmurlar bize sıfır maliyet karşılığı, çünkü daha önce yapılmış olan altyapı yatırımlarının işletilmesi sonucu ortaya çıkacaktır, Türkiye enerji elde edecek. Türkiye’de yer altı suları dolmaya başladı. Tekrar su seviyeleri yükselmeye başladı. Tuzlanma başlamıştı, kuraklık başlamıştı. Yer altı su seviyesi yükseliyor Türkiye’de. Toprak rutubete, neme doymaya başlıyor. Verimli, bereketli bir tarımın altyapısı, koşulları oluşuyor. Ve bundan biz şikayet ediyoruz. Yani bunu, Türkiye’de tarım konusundaki bakış açısı çarpıklığının tipik bir örneği, Türkiye’deki kavram kargaşasının, tarıma yönelik ve kendi yararımıza, kendi çıkarımıza yönelik bilinçsizliğin bir somut ifadesi olarak dikkatinize sunuyorum. Bu kış koşulları, bu toplantımızın da belki yeterince kalabalık bir beraberlikle gerçekleşmesini engelledi, ama benim hiçbir şikayetim yok. İnanıyorum sizlerin de şikayetiniz yoktur, akli başında kimsenin bundan şikayet etmesi gerekmez. İnşallah Türkiye bundan sonra sürekli yağış ortamı içinde bulunur. Belediyelerimiz de bu ortamdan gerekli sonuçları çıkarır, gerekli dersleri çıkarır, kentleşme anlayışını da yağış ve kar gerçeğine göre yeniden düzenleriz, planlarız, kendimizi ona göre ayarlarız ve hem yağış içinde, hem çağdaş yaşamın gereklerini, hem de verimli bir ekonominin, verimli bir tarımın koşullarını birarada taşıyabilmenin düzeyine umarım çıkarız. Çıkmalıyız diye düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım bu güncel girişten sonra, tarımımızın geleneksel sorunlarına yönelik geleneksel bakış açımı sizlerle paylaşmalıyım. Hepimizin çok iyi bildiği gibi, Türkiye’de tarımın çok büyük sorunları var. Bu sorunları saymakta yarar var. Bu sorunların nereden kaynaklandığını düşünmekte yarar var. Bu sorunları aşmanın gereklerini değerlendirmekte, birlikte kararlaştırmakta yarar var. Bir kez daha bu çerçevede 20-25 dakikalık bir konuşma çerçevesi içinde bu konudaki anlayışımı sizlere iletme istiyorum.

Değerli arkadaşlarım bizim tarımımızın ciddi sorunları var. Bu sorunların bir kısmı yapısaldır. Bir kısmı coğrafidir. Bir kısmı Türkiye’nin üzerinde yaşadığı coğrafyanın koşullarından kaynaklanmaktadır. Yani Anadolu’da yaşıyoruz, Anadolu ortalama bin metre civarında bir plato ve bu yönüyle tarımsal üretime çok elverişli bir tablo sergilemiyor. Yağış bakımından da çok özel yağışlı bir kuşakta bulunduğumuzu söylemek imkanı yok. Bunun sonucu orman varlığımız, mera varlığımız çok uygun bir şekilde ortaya çıkmış değildir. Bunlar gerçeklerimiz. Dünyanın en eski tarım yapılan coğrafyalarından birisinin üzerinde yaşıyoruz. Yani coğrafyamız yorgundur, toprağımız yorgundur, asırlar boyunca, bütün tarih boyunca ekilmiş bir coğrafyanın, tüketilmiş, kullanılmış bir coğrafyanın üzerindeyiz. Ve çok yüksek irtifa farklılıkları olan, 1800 metre, 2000 metreyle sıfır metre arasında değişiklikler gösteren bir coğrafya içindeyiz. Nehir varlığımız ulaşım elverişli nitelikte değil, Türkiye coğrafyasının bir yansıması olarak. Yani geniş, düz satırlarda, platolarda uzun süreli nehir akışları yok. Bu, Türkiye’nin coğrafyasını, çok ciddi şekilde tarımsal altyapısını etkiliyor. Sahillerin etrafında bazen aniden yükselen dağ silsileleri, yerleşme güvenliğini çok ciddi şekilde etkiliyor. Tarımsal verimliliği çok ciddi şekilde etkiliyor. Böyle bir coğrafi ortamda tarım yapıyoruz. Tarımımızı böyle bir coğrafi ortamda geliştireceğiz. Bu bizim dışımızdaki veridir. Buradan yola çıkacağız. Bu bizim coğrafyamız, bu bizim yurdumuz, bizim toprağımız. Bu topraklarda, bu koşullarda

tarım yapmak durumundayız. Karşı karşıya bulunduğumuz sorunların bir kısmı buradan kaynaklanıyor. Bunu biliyoruz.

Bir kısmı Türkiye’de tarımın yapısından kaynaklanıyor. Yani Türkiye’de topraklar çok parçalanmıştır, çok bölünmüştür. Bugün sanıyorum dört milyonun üzerinde tarımsal işletmenin varlığı söz konusudur. Yani Türkiye dört milyon ayrı birim etrafında bu coğrafyasını işlemektedir. Bu coğrafyasının tarım yapılabilir kesimlerini, dört milyonun üzerinde işletmeyle değerlendirmek durumundadır. Bu rasyonel, verimli bir tarım işletmeciliğinin önünde ciddi bir engel olarak ortaya çıkmaktadır ve bunun artma eğilimi söz konusudur. Yani daha önce bu kadar fazla değildi. Bu artmaya başlamıştır. 1980’li yıllardan beri bu artış devam ediyor ve bu gidişle daha da artacaktır, daha da parçalanmış ve parçalanma eğilimi yüksek düzeyde işlemekte olan bir tarımsal yapının üzerindeyiz. Bunun da değerlendirilmesi gerekiyor. Ayrıca tabii vahim bir tablo da, bu parçalı, küçük parçalardan oluşan işletmelerin kendi içinde parçalı olması gerçeğidir. Yani çoğu 50-60 dekar civarında olan bu tarımsal işletmelerin, tek bir parçadan oluşmadığını, işte falan yerde 10 dönümlük, falan yerde 20 dönümlük, falan 18 dönümlük parçalardan oluşan bir işletme olduğunu, toplamının da zaten küçük olduğunu, küçük olanın da parçalı olduğunu unutmamak gerekiyor. Yani Türkiye tarımının altyapısı, çağdaş işletmeciliğe elverişli ölçekte ortaya çıkmış değildir. Bu bir sorundur, Türkiye tarımının yapısal önemli bir sorunu olarak ortaya çıkmıştır.

Ayrıca Türkiye tarımı, geleneksel olarak bir ekonomik işletme mantığı etrafında yönlendirilmiş değildir. Türkiye tarımı, hayatı idame arayışının gereği olarak yapılaşmıştır. Yani tarımda yaşayan insanların hayat mücadelelerinin, geçim mücadelelerinin, varlıklarını sürdürme mecburiyetlerinin gereği olarak Türkiye’de tarım yapılmıştır. Pazar için, piyasa için, ekonomi için, para için tarımsal üretim çok daha sonra yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır. Hatta şu anda bile tamamen ortaya çıktığını söylemek imkanı yoktur. Ve bu Türkiye tarımının en temel sorunlarından biridir. Niçin tarım yaptığınız sorusu, henüz net bir şekilde Türkiye’nin bütün coğrafyalarında, bütün tarımsal işletmelerinde aynı biçimde ortaya konulmuş değildir. Cevap muğlaktır, kısmen ihtiyacı karşılamak için, kısmen işte bir ek gelir sağlamak için. Fakat pazar için, ekonomi için bir üretim noktasına bile daha Türkiye tam gelebilmiş değildir. Bir mecburiyet tarımı, bir mahkumiyet tarımı ortaya çıkmıştır. Memur olamayan, okuyamayan, daha iyi, daha uygun, daha rahat bir geçim şansı elde edemeyen insanların geçimlerini sağlamak için mecburen barınmak, yaşamak ve uğraşmak zorunda oldukları bir iş haline tarım dönüşmüştür. Ve bunun sonucu olarak da tarımda bol miktarda gizli işsizlik ortaya çıkmıştır. Çünkü tarımsal ihtiyaca göre insan istihdamı söz konusu değildir. Mecburiyet sonucu tarımdan ekmeğini elde etmek zorunda kalan insanlar, tarımın bir parçası haline dönüşmüşlerdir. Onlara ihtiyaç var mıdır, yok mudur sorusu sorulmamıştır, ama onlar tarımdan geçimini sağlama durumunda olmuşlardır. Böylece Türkiye tarımı daha bir ekonomik işletme mantığına taşınabilmiş bir noktaya getirilememiştir. Bu da bir önemli çıkış noktasındaki alt sorunumuzdur.

Türkiye’de tarımın bu yapısı içinde çok büyük örgütlenme sorunu vardır. Yani çiftçi yalnızdır. Çiftçiye hizmet götürecektir, onun faaliyetini kolaylaştıracak, rahatlatacak, yönlendirecek, hız katacak ne merkezi, ne de demokratik aşağıdan yukarıya yapılanmalar, örgütlenmeler ortaya konulabilmiş değildir. Ne devlet çiftçiye uğraşısında yardımcı olmak, verimini arttırmak, ekonomisini güçlendirmek için ona

hizmet götürecek üst yapılanmaları yeterince geliştirebilmiştir, ne de demokratik örgütlenme, kooperatifleşme ya da başka türlü dayanışma biçimleri aşağıdan yukarıya doğru şekillendirilememiştir. Bunun sonucu olarak çiftçi kendi haline terk edilmiş, örgütsüz, dağınık, boynu bükük bir konumdadır. Tabii bu tamamen böyle değildir. Yani gerçek daha farklıdır. Ben ana karakterini vurgulamaya çalışıyorum. Hiç kuşku yok özellikle 1980 yılına kadar Cumhuriyetimizin temel anlayışı, çiftçiye faaliyetlerini verimli hale getirebilmek için ona yardımcı olacak üst merkezi örgütlenmeleri, kuruluşları sunmak, hazırlamak ve çiftçiye destek olacak devlet hizmetlerini geliştirmek şeklinde bir anlayış 80'e kadar Türkiye'ye yön vermiştir ve bu çerçevede de oldukça ciddi çalışmalar yapılmıştır. Türkiye tarımındaki ilerlemenin önemli bir kısmı bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Neler olmuştur? Mesela sulama çalışmaları yapılmıştır. Sulama çalışmaları tarıma en büyük desteklerin başında gelir. Çünkü sulanan topraktan elde edilen verimle, sulanmayan topraktan elde edilen verimi mukayese ettiğiniz zaman, durumu çok açıkça görürsünüz. Katlılarıyla ölçülecek, dört katı, beş katı daha fazla verim elde etmek imkanı vardır, sulama getirildiği takdirde. Sulamayı getirmekse bir kamu hizmetidir. Çiftçinin kendi tarlasına su getirmek için Türkiye çapında bir hidrolik planlama yapıp, onun gereklerini yerine getirmesini beklemek mümkün değildir. Bir kamu hizmetidir, bir devlet hizmetidir. Devlet bu hizmeti üstlenmiştir. Ama ne yazık ki bu konuda ulaşılmaması gereken noktaya hâlâ ulaşabilmiş değiliz. 2002'li yılları tamamladık, 21. Yüzyıla girdik, ama hâlâ Türkiye sulayabileceği toprakların tümünü sulayabilmiş değildir. Bu konuda bir hız düşmesi de kendisini göstermektedir. Maalesef Devlet Su İşlerinin sulama çalışmaları, 50 bin hektarlık bir düzeye inmeye başlamıştır. Halbuki 100 binin üzerinde bir hedefi yıllık olarak gerçekleştirme durumundaydık. Şu anda sanıyorum 4 milyon hektara ulaşmış değiliz daha, değil mi 4 milyonun altındadır sulanan arazi miktarı, 3 küsur civarında ki, bunun bir kısmı da kara sulamadır, yani eski usul sulamadır, fenni, bilimsel sulama dikkate alındığı zaman, 4 milyon hektarın altında bir tablo var. Ve bu konuda tabii kamu hizmeti azaldıkça, devlet yatırım yapamayan bir devlet haline, mali sıkışıklık içine sürüklenmiş bir devlet haline girdikçe, bu hizmet de gerilemektedir ve bu çiftçiye çok büyük bir darbe oluşturmaktadır. Türkiye sulayabileceği her karış araziye sulamalıdır. Yani bunu çiftçiye hizmet için değil, Türkiye'nin geleceği için yapmak zorundadır. Türkiye sulayabileceği toprak varken, bunu sulamaktan vazgeçerek, sulamak için gerekli kaynağı oraya harcamayarak, acaba nereye harcayıp da daha büyük ulusal katkı, gelir elde etme planlaması içindedir. Var mı böyle bir planlama? Türkiye'de sulanabilecek araziye sınırlayacak tek unsur, devletin bu amaçla ayıracağı kaynağın yeterliliği olmamalıdır. Türkiye'de sulanabilecek araziyle ilgili sınırlayıcı tek unsur, teknik olarak sulanabilecek su kaynağının ve arazinin varlığı olmalıdır. Bu amaçla kullanılabilir su varlığı varsa, bu amaçla kullanılabilir arazi varsa, para yok diye bunu sulamaktan vazgeçmenin uzun dönemde akla, mantığa sığan tarafı yoktur. Yani belli bir planlamadır, belli bir zamanlamadır, anlarım, ama bundan 20-30 yıl boyunca sulamaktan vazgeçeceksiniz. E ne yapacaksınız 30 yıl boyunca, o parayı nereye harcayacaksınız daha verimli? Çok büyük yanıltır. Yani Türkiye hâlâ, bin yılı aşkın bir süre bu topraklardadır, ama bu toprakları daha sulamayı başaramamıştır. Ve önüne bunu bir milli hedef olarak alıp, hiç zaman harcamadan Türkiye'nin bir an önce gerçekleştirmesi lazımdır. Böyle yapısal sorunlarımız var.

Örgütlenme eksikliğinden Türkiye'de kamu hizmetlerinin yeterince götürülemediğinden. Kamu hizmetleriyle ilgili olarak, sadece sulama değil, sulama bir tanesi. Sulamadan başlayarak, Türkiye bu konuda bir gayret göstermiştir,

ama hâlâ katetmesi gereken çok mesafe vardır. Geçmiş dönemde tarıma yardımcı olmak üzere, merkezi tarım hizmetleri iyi niyetle geniş ölçüde verilmeye çalışılmıştır. Üniversiteler kurulmuştur, ziraat mühendisleri, ziraat teknisyenleri, veterinerler, hayvan sağlık memurları yetiştirilmiştir. Personel, yetişmiş insan ihtiyacına cevap verecek çalışmalar yapılmıştır bir yandan, öte yandan zirai mücadelesinden tutunuz, toprak ıslah çalışmalarına kadar pek çok alanda devlet kendisine toprağı hazırlamayı görev olarak kabul etmiştir. Toprak su idareleri kurulmuştur, zirai mücadele çalışmaları bir kamu görevi olarak üstlenilmiştir ve doğrultuda ciddi gayretler, çabalar gösterilmiştir. Zirai araştırma kurumları oluşturulmuştur, iyi niyetle, ciddi çabayla ve doğru bir teşhis ile, maalesef daha sonra gerisi getirilememiştir. Ve Türkiye tarımını ayağa kaldırmak için devlet yapabileceğini yapmaya çalışmıştır. Bu arada bir Ziraat Bankası tarıma yönelik olarak kullanılmıştır. Tarım kredi kooperatifleri kurulmuştur. Gübre sanayii geliştirilmeye çalışılmıştır. Zirai Donatım Kurumu oluşturulmuştur. Toprak Mahsulleri Ofisi bir piyasayı düzenleyici, çiftçiye yardımcı kuruluş olarak düşünülmüştür. Bu çerçevede örgütlenmeler yapılmıştır. İşte Panko birlikler, pancar kooperatifleri kurulmuştur, tarım satış kooperatifleri kurulmuştur. Bütün bunlarla Türkiye tarımına devlet yukarıdan ufuk açıcı, destek verici, çiftçinin emeğinin verimliliğini arttırmaya yönelik gayretlere omuz verme görevini, sorumluluğunu üstlenerek, bu doğrultuda 1980'e kadar Türkiye gayret göstermiştir. Sonuç çok parlak değildir. Kabul etmeliyiz. Yani ulaşılması gereken noktaya Türkiye ulaştırılamamıştır. Ama bu doğrultuda bir çaba esirgenmemiştir, sürdürülmüştür, 1980'lere Türkiye gelmiştir.

1980'lerde demin anlattığım örgütlenme eksikliği, finansman eksikliği, kredi sorunları, çiftçinin yeterince bilgi ve teknoloji kullanabilecek noktaya getirilememiş olmasından kaynaklanan sorunlar, sıkıntılar kendisini göstermeye devam etmiştir. Toprak parçalanmaya devam etmiştir, ama bir yandan da sulama çalışmaları olmuştur, toprak su çalışmaları olmuştur, zirai mücadele çalışmaları olmuştur. Piyasaya devlet fiyatla müdahale etmeye, destek vermeye gayret etmiştir. Kredi kolaylıkları getirmiştir, gübre kolaylıkları getirmiştir. İşte hayvancılığı desteklemek için akla gelen kestirme yöntemler olarak, gelişmiş ırklar ithal edilip dağıtılmaya çalışılmıştır. Bir gayret sergilenmiştir. Fakat bu yapının değişmesi sonucunu maalesef doğurmamıştır. 1980'den sonra bu sorunlar daha değişik niteliklerde artarak devam etmiştir. Ve bugün geldiğimiz noktada Türk tarımı verimliliğini yeterince yükseltememiş, yer yer dünya ortalamasının üzerine çıkmayı başaramamış. Ki dünya ortalaması dediğiniz, yani en ileri ülkelerden, dünyanın en geri tarım üretimi yapan ülkelere kadar herkesi, geniş bir yelpazeyi dikkate alan bir ortalamadır. Türkiye gibi iddialı bir tarım ülkesinin böyle bir noktaya gelememiş olması, gerçekten üzüntü vericidir. Ama 1980'li yıllarda Türkiye kendi kendine yeten, yani ihtiyacını karşılayabilecek bir tarım ülkesi niteliğindedeydi. Namerde muhtaç olmadan, ithalata mahkum olmadan, vatandaşını besleyebilecek, kendi toprağından elde ettiği tarım ürünleriyle nüfusunu güvenli bir biçimde besleyebilecek bir ülke konumunda olmaya devam ediyordu.

1980'den sonra dünya çapında değişiklikler yaşanmaya başlandı. Değerli arkadaşlarım bakınız, bugün bakınca çok daha iyi gözüküyor. Dünyanın bir serbest ticaret ortamına doğru gelişmekte olduğu 1980'li yıllarda açıkça belliydi. Yani yapılmış olan anlaşmalar, Dünya Ticaret Örgütü çerçevesinde yapılmış olan çeşitli anlaşmalar, dünyanın tarımda da bir yeni serbestliğin egemen olacağı düzene doğru geçme noktasında olduğu gerçeğini bize göstermeye başlamıştı. Ve bütün dünya

80'li yılları, böyle bir serbest ticaret dönemine geçiş dönemi olarak değerlendirme anlayışı içine girmişti. Dünyada bütün ülkeler yavaş yavaş tarımın artık kamu devlet desteğinden çıkarılarak kendi ayakları üzerinde verimli şekilde çalışabilir noktaya gelmesini sağlayacak piyasa değişikliklerini, piyasa, pazar ilişkisi değişikliklerini gerçekleştirmeye başladığı dönem olmuştur. Yani, dünyanın kendisini tarımda da serbest ticaret anlayışına hazırlama çalışmaları içine girdiği dönemdi 1980'li yıllar. Ve bu açıdan değerlendirilmesi gerekirdi. Bu açıdan değerlendirilmesi gereken ülkelerin başında da Türkiye vardı. Çünkü Türkiye tarımda çok önemli sorunları olan, bu sorunlarını henüz tam aşamamış, bu sorunlarını aşması için ciddi politika uygulaması gereken bir ülke konumundaydı.

Fakat maalesef biz 1980'li yılları israf etmişizdir. 1980'li yılları, sanki 20-25 yıl sonra uygulanacak olan serbest pazar ekonomisine derhal geçmenin, kapıları açmanın, gümrükleri açmanın, her türlü kamu desteğini ortadan kaldırmanın, sıfırlamanın başlatılmasıyla maksada hizmet edilecek bir dönem gibi değerlendirmeye başlamışızdır. Yani Batıdan fazla Batıcı yönetimler Türkiye'de o zaman da, bunu ilerililik zannederek, bunu doğru politika zannederek, onların 20-25 yıl sonra ancak uygulamayı göze alacakları kararları, çok daha önceden almaya başlamışlardır. Gümrükleri kaldırmışlardır, ithalatı serbestleştirmişlerdir ve Türkiye tarımını dünyanın rekabetine, üstelik de dünyanın destekli rekabetine açmışlardır. Türkiye tarımından da desteği esirgemişlerdir. Kendi tarımlarından desteği esirgemişlerdir. Dünya tarımına kapıyı açmışlardır ve Türkiye'nin tarımsal yapısı, çok sağlıksız bir etkiye 1980'li yıllarda maruz kalmaya başlamıştır. Halbuki yapılması gereken, Türk tarımının verimliliğini, üretkenliğini artırarak, rekabet kabiliyetini yükseltecek önlemleri almak ve bir süre sonra gelebilecek olan serbest rekabet ortamına, Türk tarımını destekleyerek hazırlamak olmalıydı. Yapılması gereken bu olmalıydı, bundan da kimse meşgul olmamıştır. Bir yandan 1980'li yılların başlangıcında bu Batıcı anlayışı aynen Türkiye'ye yansıtarak sanki çok doğru iş yaptığını zanneden bir siyaset uygulaması ülkeye egemen olmuştur. Öte yandan da fevkalade popülist, sorumsuz, dikkatsiz, Türkiye tarımını sağlıklı yönlendirme kaygısından kopuk uygulamalar, siyasi amaçlı himayeler, destekler, Türk tarımını 1980'li yıllarda çok ciddi sorunlarla, sıkıntılarla karşı karşıya bırakmıştır. Ve bugün geldiğimiz noktada maalesef Türkiye sağlıklı bir tarım politikası sürdürme şansını ciddi ölçüde kaybetmiştir. Tarım politikası, mali mülahazaların ipoteği altına girmiştir. Ve bugün geldiğimiz noktada maalesef, çünkü o dönem israf edilmiştir, o değerlendirilmesi gereken 20 yıllık dönem israf edilmiştir, şimdi geline noktada yapsaydınız kardeşim, bitti artık şansınız, şimdi mali mülahaza önemlidir. Şimdi kamu açıklarının ortadan kaldırılması önemlidir. Şimdi bizim tarım politikasıydı, işte bilmem sanayi politikasıydı gibi politikalar gütmeye imkanımız yoktur. Şimdi bir tek kaygımız vardır, bütçe mülahazası, mali mülahaza, kamu mali dengesi, onun dışında hiçbir şeyle meşgul değiliz, kendinizi ona göre ayarlayın demeye başlamışlardır. Çok vahim, çok yanlış bir tablodur. Ve bu 20 yıl maalesef bu şekilde israf edilmiştir. Şimdi geline noktada gerçek bir tarım politikasının uygulandığını söyleme şansı büyük ölçüde kaybolmuştur. Geldiğimiz noktada şimdi Türkiye'nin makro mali dengesini sağlama kaygısı tarıma yön vermektedir. Daha doğrusu tarıma yön verici çalışmalar yapılmasının önüne ciddi engel olarak bu çıkmaya başlamıştır. Ne zaman çıkmaya başlamıştır? Dünya global tarım ortamına doğru sürüklenmeye başladığı bir sırada. Tarımda da rekabet kurallarının kendisini yavaş yavaş hissettirmeye başladığı bir sırada. Bu tabii çok acı bir tablodur. Şimdi böyle bir noktadayız ve maalesef Türkiye'nin bir mali sıkışıklık dönemine girmiş olması, Türkiye yönetimini, Türkiye'nin

ulusal politikaları konusunda dikkatli ve duyarlı olma şansından yoksun bırakmıştır. Ve dışarıdan telkin edilen politikalar, Türk tarımına yön vermeye başlamıştır. Bu çok net, çok açık bir gerçektir. Bu gözlemi yapmaktan ızdırap duyuyorum. Ama gerçeğin bu olduğunu görmezlikten gelmek mümkün değildir. Acı gerçek budur. Ve Türkiye alamadığı, hatta almaması gereken kararları

Türkiye’de bir bakan atanıyor. Atanan bakan bir süre sonra kendisinden beklenen uygulamanın kabul edilemez olduğunu görmeye başlıyor, işin içine girdikten sonra, yanlış olduğunu görmeye başlıyor. Ve hafif bir direnme sergilemeye başlayınca, ona diyorlar ki, uzatma, eğer bu anlayışını sürdüreceksen seni oradan alacağız, gereğini yerine getirecek bir bakan gelecektir ve onu oradan alıyorlar, yerine başka bir bakan geliyor ve onun sonucu Tütün Kanunu. Şimdi Cumhurbaşkanı’dan döndükten sonra Meclisten de geçiyor. Yani bana Tütün Kanunu’nun Türkiye’nin ulusal yararları doğrultusunda yapılan değerlendirmeler sonucunda hazırlanmış bir kanun olduğunu söyleyecek bir tarım uzmanı çıksa da, bir dinlesek de öğrensek. Bu kadar büyük bir tartışma yapılıyor, bir tek kişi çıkıp da bize bu kanunun Türkiye’nin kısa vadeli değilse de, uzun vadeli yararları açısından uygun olacağını bize bir anlatırsa de bir dinlesek. Tütün Kanunu’na sıcak bakan bir insan, bakan olarak göreve geliyor, işin içine girince bunun yanlışını görüyor ve görünce de orayı boşaltması kendisinden isteniyor ve boşaltıyor. Böyle bir tablo içindeyiz. Bu acı bir olaydır. Sadece bu değil tabii. Şekerde de aynı olay söz konusudur. Türkiye, Avrupa Birliği ölçülerinin ötesinde bir tatlandırıcı kullanımına piyasasını açmak zorunda bırakılmaktadır. Öte yandan da ulusal şeker üretimi konusunda eli kolu bağlanmakta, kotalar getirilmekte ve Türkiye kuşatılmaktadır. Yani bütün bunlar niye oluyor? Çünkü Türkiye bir tarım politikası koyamıyor. Türkiye mali kuşatılmışlığının sonucunda tarımda belli kararları almak zorunda bırakılıyor. Niçin bırakılıyor? E canım bu işin fazlası var. Yani tarımsal üretim fazlası var. Şeker fazlası da var, tütünde de çok özel bir ihtiyaç yok, varsa da harmanda çeşni olarak Türk tütününün işte Batı zevkine uygun bir sigaraya dönüşmesi aşamasında bir çeşni olarak bir değeri, bir önemi var, ondan ibaret. Ama sigarayı ben yapayım, sigaranın harmanını ben kararlaştırırım. Onun içindeki Şark tipi tütün oranını, çeşitli sigara türlerinde ben belirleyeyim, e sen işte nihayet onu çıkaracaksan, vereceksen ondan ibaret üret, ama sen o çeşninin dışındaki içim lezzetini verecek olan Virginia tütününü, başka tütününü gerekirse ithal et. Sigara olarak ithal et, tütün olarak ithal et, kendin sigarasını yap ve senin içim zevkinle, Şark tipi tütüne dayalı tütüncülüğünle, sigara üretiminle bütün bu konudaki birikimin ortadan kalksın. Burada bu kadar şey var, bu 8-10 tane firmaya gidiyor zaten, siz ne uğraşıyorsunuz buralarda bu işlerle anlayışı Türkiye’ye dayatılabiliyor. Her yere dayatılmak isteniyor, ama her yere dayatılmıyor, Türkiye’ye dayatılabiliyor. Çünkü çok uygun bir noktada yakalamışlardır Türkiye’yi.

Nereden böyle olmuştur? Çünkü 80’le 90 arasında Türkiye kendisini tarım açısından böyle bir ortama hazırlamamıştır bir, ikincisi ekonomisini, maliyesini çökerterek başkalarının gelip istediğini dayatabileceği bir ortamın oluşmasına maalesef engel olamamıştır. Bunun sonucu olarak bunlar ortaya çıkmıştır.

Buradan sorunları, yani bir kısmı coğrafi sorun, bir kısmı yapısal sorun, bir kısmı 80’e kadar geçen dönemde getirilmiş olan anlayışın artık yavaş yavaş değişmesi ihtiyacından kaynaklanan sorun. Ama 80’li yıllara kadar Türk tarımına yön veren altyapı kurumları ortadan kaldırılınca birden bire iyisi yapılmıyor ki, onu ortadan kaldırmak gerekiyorsa kaldır, ama yerine yeni ortamın gerektirdiği destekleyici

kuruluşları, yapılaşmaları, politikaları ikame et. Hayır onları ikame etmeden Zirai Donatımı da kaldır, Toprak Mahsulleri Ofisi'ni de amaca hizmet edemez hale getir. Efendim işte bilmem şeyi paralı, aşılama ve ırk ıslahı çalışmalarına getir. Tohum ıslahı çalışmalarını bırak. Zirai koruma mücadele örgütünü ortadan kaldır. Toprak su düzenini ortadan kaldır. Kaldırılma olmuyor ki, yerine ne koyuyorsun? Yeni global dünya anlayışının egemen olduğu ortamda Türk tarımının sorunlarına destek verecek hangi yeni yapılanmayı, hangi yeni kurumu getiriyorsun, hangi yeni örgütü? Canım getirmiyoruz, sadece tahrip ediyoruz. Bu tahriple bitmez tabii. Tahribin ötesinde bir şey de koymak lazım. Bu konulamamıştır. Türkiye'de 80 yıl önce Türk tarımını o günkü koşullarda ayağa kaldırmak için ciddi düşünüp kurumsal bir paket geliştiren ve bunu uygulayan insanların 70 yıl sonra, 80 yıl sonra yeni dünya koşulları karşısında benzerini yapacak bir anlayış maalesef Türkiye'de sergilenememiştir. Sadece bunun modası geçti denilmiş, o tahrip edilmiştir, yeni gelecek olan dönemin gereklerine cevap verecek kurumlar, yapılar, düzenler aranmamıştır. Buna ihtiyaç bile hissedilmemiştir. Onları ortadan kaldırmanın yeter olduğu zannedilmiştir. Hiç böyle bir şey söz konusu değildir ve bugün çok ciddi bir tahribatın ortasında Türk tarımı kendisini bulmuştur.

Düşünün, yani Türkiye enflasyonun yüzde 40-50 olduğu dönemlerde, yüzde 80 olduğu dönemlerde bile, yüzde 16 faizle tarımını destekliyordu. Yüzde 80 enflasyon, yüzde 16 faiz. Şimdi yüzde 100'ün üzerinde tarımsal kredinin faizi. Enflasyon yüzde 88 perakendesini, toptanı yüzde 65. Yüzde 100'ün üzerinde faiz. E ne oldu? Canım desteklemeye ihtiyaç yok mu diyoruz? Yani bir başka yapılanmaya gerek yok mu diyorsun? Dünyada da böyle olduğunu mu zannediyorsun? Dünyada böyle değil. Türkiye'de böyle olarak devam etmesi mümkün değil. Yani bunu devlet veremeyecekse, verecek olan birilerini yaratacaksınız. Yaratmazsınız çiftçinin krediye ihtiyaç yok, varsa da beni ilgilendirmez demiş olacaksınız. Nerede demiş olacaksınız? Henüz daha sorunlarının hiçbirisini tam çözmemiş olan Türkiye çiftçisine yönelik olarak bunu söylemiş olacaksınız. Bu doğru politika değil, bu sağlıklı yaklaşım değil. Canım olmazsa olmasın dersiniz ne olur? Olmazsa olmasın dersiniz, hiçbir ciddi politika uygulayamazsınız, bir süre sonra tarım ihracatçısı ülke durumundan çıkarsınız, tarım ithalatçısı ülke haline gelirsiniz. Bugün geldiğimiz nokta o. Kendi kendine yeten dünyadaki yedi ülkeden biriyiz diye övünüyorduk, şimdi Türkiye net tarım ithalatçısı bir ülke konumunda. Net tarım ithalatı yapıyoruz. Yani döviz harcıyoruz. Başka yerden bulduğumuz döviz harcıyoruz karnımızı doyurmak için. Canım Türkiye hadi sanayide ileri gitmedi, bilgisayarda ileri gitmedi. Tarımda? Tarımda da durumunu koruyamadı. E niye, bu iyi bir şey mi? Bu doğru bir şey mi, bu sağlıklı bir olay mı? Türkiye, nüfus artışının gerektirdiği beslenme ihtiyacına cevap verecek kadar tarımını demek ki geliştirmeyi başaramadı. Eskiden hem besliyorduk, hem de Türkiye için önemli bir ihracatı tarımdan yapıyorduk, oradan elde ettiğimiz dövizle Türkiye sanayinin kalkınmasını finanse ediyorduk. Şimdi geldiğimiz noktada bırakınız beslemeyi, besleyemiyoruz, bırakınız dışarıdan tarımsal döviz getirisiyle ekonomik kalkınmayı desteklemeyi, tam tersine başka yerlerden elde ettiğimiz dövizle tarımı desteklemeye çalışıyoruz. Yanlış bir olaydır. Tarım işte buraya gelmiştir. Daha da kötü noktaya gider. Daha da ileri noktaya gider. Bunları önlemek lazımdır.

Şimdi bunları önlemek için tabii yapılacak şeyler çok belli de, ben hemen bakış açısına bir kez daha dikkati çekmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin ciddi bir tarım politikasına ihtiyacı var. Türkiye'nin tarımda ne yapacağına karar vermesine ihtiyacı var. Türkiye'nin bugün yetiştirmemesi gereken bazı ürünleri yetiştirdiği gerçektir. Yetiştirmemesi gerektiği düzeyde, hatta daha fazla bazı ürünleri Türkiye'nin yetiştirdiği bir gerçektir. Buna karşılık Türkiye'nin yetiştirmesi gereken bazı ürünleri, yetiştirmede olduğu bir başka gerçektir. Demek ki Türkiye tarımının yapısında bir yanlışlık, bir çarpıklık var. Bazı ürünlerin üretimini aşağı doğru çekmemiz, bazı ürünlerin üretimini yukarıya doğru çekmemiz gerekiyor. Bunların ne olduğu belli, Türkiye bunu konuştu, Türkiye bunu biliyor. Yetiştirilmesi gereken ürünler belli. Tahılı, tarımı destekleyeceğiz. Tahıl üretimini destekleyeceğiz. Tahıl üretiminin artırılmasına Türkiye'nin ihtiyacı var. Öte yandan Türkiye yağlı tohum üretimini arttırmak zorundadır. Türkiye'nin yağlı tohum ihtiyacı var. Türkiye dünyada önde gelen yağlı tohum ithalatçısı ülkeler arasındadır. Yani petrol ithalatımızdan hemen sonra Türkiye yağlı tohum ithalatı yapıyor. Türkiye yağ ihtiyacını, kendi topraklarından elde edemiyor. Olmaz. Yani bu bir planlama meselesidir. Bu halledebileceğimiz bir konudur. Türkiye buraya bunu yönlendirmelidir. Yem bitkilerini, Türkiye'nin desteklemesi gerekiyor. Bugünkünün çok üzerinde yem bitkisi üretimini mutlaka sağlamamız gerekiyor. Bu bir politikadır. Yani önce bu hedefler konulursa aşağı çekilmesi gerekenler, yukarıya çıkarılması gerekenler belirlenirse, onun gerekleri yerine getirilir. Türkiye ayrıca ihraç edebileceği tarımsal ürünlerin üretimine ve ihracatına büyük önem vermek zorundadır. Türkiye'nin ihraç edebileceği tarım ürünleri vardır. Bunları çok ciddi olarak düşünmemiz lazım. Meyve sebze ihracatı Türkiye için değerlendirilmesi gereken bir potansiyeldir. Meyve sebze ihracatının ötesinde özellikle sera sebze üretimi Türkiye için değerlendirilmesi gereken önemli bir potansiyeldir. Yani düşünün bir tarladan 10 dönüm domates elde ediyorsanız, 10 ton domates elde ediyorsanız bir dönümden, e 40 ton elde ediyorsunuz serada. Bir tarlayı seraya dönüştürmek için bir yatırım gerekiyor, doğrudur. Ama o yatırım 10 tonluk üretimi, 40 tona çıkarmanın getireceğiyle dikkate alındığı zaman, mukayese edildiği zaman çok kârlı bir yatırımdır. Türkiye'nin mutlaka buna yönelmesi lazımdır. Bugün 400 bin dönüm Türkiye'nin sera tarım üretimi var. 400 bin dönümlük bir alanda sera, camekan, naylon örtü altında Türkiye üretimi yapıyor. 400 bin. Hızla arttırmak lazımdır. 1 milyona çıkarmak lazımdır. Ama niçin çıkarmak lazımdır? Pazarını da dikkate alarak çıkarmak lazımdır. Türkiye, tarımsal üretimi niçin yaptığını bilmelidir. Aile için mi, pazar için mi noktasına bile tam gelemedik diyorduk, Pazar içinse hangi pazar için, bunun da kararını Türkiye almalıdır. Üretimi hangi pazar için yapacağını kararlaştırarak Türkiye yola çıkmalıdır. Yani işte ben domates üretiyorum, bu sene de çok oldu, işte milletin de alım gücü azaldı, yeterince satamadık, bunu yurtdışına satsak mı acaba diyerek satış yapamazsınız. Yurtdışına satmak için Türkiye'de domatesi üretmeniz lazımdır. Tohumu onun için seçmeniz lazımdır. Alacak olanla mutabakat sağlayarak bunu yapmanız lazımdır. Yani Türkiye tekstilde büyük ihracatçı. Nasıl Türkiye tekstil ihracatı yapıyor. İçerde bizim alıştığımız mintanı, gömleği ya bu sene fazla oldu, şunu ihraç edelim deyip, gidip pazar arayıp Almanya'ya satmaya çalışarak mı satıyor? Ne alakası var? Gidiyor, örneğini alıyor, rengini oradan sipariş alıyor, hangi kumaşın kullanılacağını kararlaştırıyor, hangi desenin kullanılacağını kararlaştırıyor, biçimini her şeyini kararlaştırıyorlar, geliyor burada üretiyor, gönderiyor, satıyor. Pazar için üretiyor. Türkiye tarımda da pazar için üretim yapmalıdır. Dış pazar için üretim yapmalıdır. Dış pazarın belirli duyarlılıkları var. Ekolojik ürünün belli bir değeri var. Turfandanın belli bir değeri var. Belli bir tarihte çıkan üzümün belli bir değeri var. Bütün bunları o tarihte çıkaracak şekilde o pazar için onların da önceden beklediği biçimde, beklediği ambalajda, beklediği standartta, beklediği miktarda vermeyi

önceden kararlaştırıp, tohumundan itibaren gereğini yaparak yürüme ihtiyacı var. Bu bir planlama, bir zihniyet değişimi ihtiyacı ortaya koyuyor. E bunu yapmamız lazım, Türkiye o noktaya geldi. Devlet bunu yönlendirecek. Bu bir siyasi sorun olarak önümüzdedir, bunlara yönelmek lazımdır, Türkiye tarımının böyle bir yapısal değişim içine girmesini sağlayacak düzenleri almak ve uygulamak lazımdır. Yani Türkiye üretmemesi gerekeni üretmeyecek, iç pazar için daha çok üretmesi gerekeni daha çok üretecek; ihracat için üretmesi gerekeni ihracat için koşullarını yerine getirerek üretecek. Ve bunu yaparken de, katma değeri oldukça yüksek, kârlılığı oldukça yüksek alanlara doğru yönelmeye başlayacak.

Şimdi Türkiye’de bunlar yapılıyor, deneniyor. Yer yer çok da başarılı oluyor ve bunları hızla sahiplenmek, desteklemek, yaygınlaştırmak lazım. Yani Türkiye çiçek üretimi. Ne devletin haberi var, ne Türk Hava Yollarının desteği var, ne kargo hizmetinin bu konuda en küçük bir duyarlılığı var. Yani kendi kendine yapmaya çalışıyor işte birileri. Tarım Bakanlığının işi budur, bunları yönlendirmek lazımdır.

Türkiye’de buğday 150 bin liraya satılıyor, aradan 3-4 ay geçiyor 300 bin liraya buğday çıkıyor. Ve bu her yıl oluyor. Bu yıl çok fazla oldu da, bu yıl kuraklık vardı ve öyle olacağı da görülüyordu, çok açıkça görülüyordu. Herkes söylemişti. Ben de çok etkilenmişim. Ziraat Mühendisleri Odası buğdaya fiyat verilmeden, buğday fiyatını ilan etmişti. Yani Tarım Bakanlığının ilan edeceği fiyatı ilan etmişti, çünkü IMF mektubunda formül vardı. Ne söyleneceği belliydi, arkadaşlarımız çıktılar dediler ki, bu şudur. Ve o verildi. Ve bu yanıltır. Niye yanıltır? Türkiye’deki üretimin miktarı, tüketimin durumu, dünya piyasası, doların durumu. Gerçekçi olmayan bir kur uygulamasının içinden geçiyor Türkiye. Ona göre siz şey veriyorsunuz. Ve bugün şimdi ne oldu, 1.400 bin liraya çıktı dolar. E ne oldu dolar üzerinden verdiğiniz fiyat? Allak bullak oldu. E bunları kim planlayacak? Kim bunları dikkate alacak? Kim bunları düzenleyecek? Bunun sonucu ne oluyor? Buğday üreticisinin elindeyken buğday 150 bin lira, onun elinden çıktığı zaman 300-350 bin lira. Ama bu, bu yıl hadi sadece bu koşullardan değil, her yıl olan olay. Yani buradan tutunuz da, demin anlattığım yeni alanlara doğru Türk tarımını yönlendirmek lazım. Türk tarımını, turfanda sebze üretimine ya da Almanya’nın, Hollanda’nın ihtiyacına cevap verecek şekilde tarım üretimi yapacak hale getirmek lazım. Dünyada tarım ürünü fazlası varda, tarım ürünü fazlası domateste var mı? Kirazda var mı, üzümde var mı, sarımsakta var mı, ekolojik üretimde var mı? Turfanda üretimde var mı, olabilir mi? E ne oluyor? İspanya ve İspanya’nın civarındaki Akdeniz adacıklarında yapılan üretimler Avrupa’ya gönderiliyor. Onlar gönderiyor, biz niye gönderemiyoruz? Eşit şartlarda yarışacaksak, yarışalım. Yani onlar gönderiyor, biz niye gönderemeyeceğiz? Biz de göndermeliyiz. İşçilik onlarda daha fazla. Onlar bugün gönderebiliyor, yarın gönderemez. Refah sürekli belli alanlarda, belli iddiaların, belli ülkeler için kaybolduğu ya da ortaya çıktığı bir değişimi de beraberinde getiriyor. Yani bütün bunları dünya çapındaki gelişmeleri dikkate alarak değerlendirmek lazım. Benim asıl söylemek istediğim bu. Globalleşme karşısında biz ciddi ve iddialı bir tavır geliştirmek zorundayız. Bunu size teklif etmek istiyorum. Yani şu ana bize hakim olan anlayış eyvah geliyorlar globalleşme diye bize bütün ezecekler, çiğneyecekler, bitirecekler. Buna karşı tedbir alalım, duvar gerelim, savunma çıkaralım. Bu bir mantık, bunu anlıyorum, ama bu şans maalesef 80’li yıllardan itibaren yapmamız gereken şeydi, kendimizi hazırlamamız lazımdı fırtınaya, boraya, yeni koşullara. Buna hazırlamadık. İsraf ettik. 2000’e geldik, şimdi bu patlıyor, ne yapacağız? Bunu önleyelim. Bunu önleyerek devam etmenin çok fazla olanağı olmadığını artık kavrayalım. Buradaki temel olay, bileceğiz ki, bizim dışımızda

şekillenen uluslararası koşulları değiştirme konusundaki bir direnci sürdürerek sonuç almak çok güçtür. Bir ada devlet değiliz, dünyadan kopuk değiliz, dünyadaki geçerli kuralları uygulayacağız, o kurallar şü anda bizim uyguladığımız kurallardan çok daha iyidir biliyorum. Ama şunu bileceğiz ki; eninde sonunda rekabet gelip kendisini hissettirecektir. Rekabeti dikkate alıp kendimizi ona göre hazırlamak zorundayız. Bedeli ağırdır, ödenmesi gereken bir ücret vardır. Ha biz ödemeyiz, kendi içimize kapanırız, kendimiz için yaparız. Yapamazsın. Yapsan da refaha ulaşamazsın. Kendini aldatıyorsun. Yani bu çok denendi, deneyen ülkeler de görüldü. Onun için de yerimizi almak zorundayız. Alabilir miyiz? Alabiliriz. Bütün mesele odur. Bu bir meydan okumadır. Bu bir iddiadır. O iddiayı yok sayarak, sırtımızı dönerek, o iddianın olmadığı bir cenneti tasavvur ederek, onu arayarak, onun siyasetinin peşine düşerek kendinizi aldatmanın ötesinde hiçbir yere gidemezsiniz. Bu umudu içinde taşıyan herkese saygı duyuyorum, herkesi çok iyi anlıyorum, ama acı gerçeğin bu olduğuna dikkatinizi çekmek istiyorum.

Yapılması gereken, bu meydan okuyuştan güç alarak iddiamızı sergilemektir. Gücümüzü ortaya koymaktır. Yani hiç kimsenin bizden belli alanlarda, tarım dahil, hatta başta olmak üzere, daha başarılı olması için daha yüksek avantajı yoktur. Yani baştan kendimizi, başkalarının başarısına boyun eğmek zorunda olduğumuz gibi bir duygunun içine sokamayız, sokmamalıyız. Biz daha iyisini yapabiliriz iddiasını ortaya koymalıyız, onun gereğini yapmalıyız ve onlarla yarışmaktan kaçınmamalıyız. Yarışmayı hazır olmadığımız, gerekmeyen noktalarda açmanın anlamı yoktur. Elbette. Ama biliniz ki, bir noktada yarışa mecbur kalacaksınız. Onun için Türkiye daha rekabetçi koşullarda üretim yapacaktır. Buğdayda da daha ucuza ve kaliteli ve daha çok üretmeye çalışacaktır. Pamuğunu da daha ucuza, daha kaliteli ve daha çok üretmeye çalışacaktır. Hepsinin gerekleri vardır, hepsini başka ülkelerin denediği gibi Türkiye de deneyecektir. Başkalarının yapamayacağı alanlarda da, o iddiamızı geliştireceğiz ve sergileyeceğiz. Demin söylediğim şeyleri yapacağız. Daha bugünkü koşullarda bile biz kendimizi o mantaliteye yerleştirmedığımız halde şimdiden dinamik bazı girişimcilerin, tarımcıların çabalarıyla belli alanlarda çok çarpıcı, etkileyici sonuçlar alınmaktadır. İsrail yapıyor, İspanya yapıyor, Portekiz yapıyor, biz niye yapmayalım diyeceğiz. Ve yapmanın yolunu bulup gerçekleştireceğiz. Yapanlar da var çünkü, onları da bileceğiz, onlara da sahip çıkacağız.

Değerli arkadaşlarım bu çerçevede bir iki noktaya daha değineyim. Yani çok standart şeyleri birbirimize tekrar etmenin ötesindeki noktalara dikkati çekmek istiyorum. Böyle bir seçkin, bu konuyu yüksek düzeyde değerlendiren bir kadroyla bulduğum bu toplantıyı, bu açıdan bir fırsat olarak değerlendirmek istiyorum. Klişelerimizi birbirimize tekrar ederek bir yere varmak mümkün değil. Bir açılımı denemek lazım, o noktada içimden geçenleri sizlerle paylaşmaya çalışıyorum.

Bakın Türkiye’de aydınlarımızın geçmişte çeşitli yanılısamaları oldu. Bunlardan iki tanesine ben dikkati çekeyim. Birisi, turizm konusundaki tavidir. Bilmem hatırlar mısınız? 1960 öncesi ve 1960’dan hemen sonraki dönemlerde turizm konusu, Türkiye’nin kalkınmasını düşünen, hızla refaha ulaşmasını düşünen, ciddi bilim adamları ve ilerici kamuoyu nezdinde yanlış bir tercih, anlamsız bir uygulama gibi anlaşılıyordu. Yani turizmle kalkınma olmaz. Turizme bu kadar önem vermek, çok doğru bir iş değildir. Turizmle Türkiye’nin kalkınacağı planlarının yapılması, geçerli bir yaklaşım değildir anlayışı, Türk aydınına o dönemlerde egemen bir anlayıştı. Bilmem hatırlıyor musunuz? Hatırlayanlarınız vardır en azından, o dönemi dikkatle izleyenler.

Bunun doğru olmadığı ortaya çıkmıştır. Turizmin çok büyük önem taşıdığı, bir ülkenin kalkınması konusunda çok büyük bir desteği getirebileceği, eğer koşulları varsa ve turizm potansiyelini kullanmamanın bir yer altı zenginliğini kullanmamaktan farksız bir etki getireceği daha sonra ortaya çıkmıştır. Ve bugün turizm, Türkiye için çok ciddi, anlamlı, ülkeye güç katan bir potansiyeldir. Çok daha iyi değerlendirilmesi lazım, yapılması gereken çok şey var. Bir sürü yanlış yapıldı, ama turizmin Türkiye için bugün ve gelecekte önem taşıyan ihmal edilemez, dudak bükülemez, küçümsenemez, omuz silkilemez bir iş olduğu ortaya çıkmıştır. Bunu açık yüreklilikle herkesin içine sindirmesi lazımdır. Bunu 30 yıl önceki bir aydının belki o zaman içine sindirmesi, o kadar kolay değildi. Ama sindirenler de vardı. Önemseyenler de vardı, o zaman da vardı. Ve o zaman da onlar bir miktar hafif böyle kuşkuyla karşılanıyordu, ama haklı oldukları ortaya çıkmıştır.

Şimdi gene benzer bir yanılgı, Türkiye Batılıların meyve sebze bahçesi mi olacak? Türkiye meyve, sebze satarak mı kalkınacak anlayışında kendisini göstermiştir. Çok uzun süre, Türkiye'nin tarım politikasına yön veren ana komplekslerden birisi bu olmuştur. Yani dışarıya meyve sebze satmanın küçük bir iş olduğu, kendimizi buna göre düzenlemenin, buna önem vermenin, bunun gereğini yapmanın uygun olmadığı gibi bir anlayış Türkiye'nin seçkinlerine, yöneticilerine büyük ölçüde yön vermiştir. Ama bugün çok iyi anlıyoruz ki, böyle bir komplekse gerek yoktur, böyle bir şey doğru değildir. Bizim dünyaya meyve sebze satmak istemememiz, dünyaya bilgisayar satmamıza engel değildir. İkisinin arasında bir çelişki de yoktur. Bilgisayar da sat, turfanda sebze de yap, ekolojik sebze de, meyve de sat. Yani bir çelişki yok. Bunu satmayacağım dediğin zaman, öbürünü daha çok satar hale gelmiyorsun. Yani bunu satabileceksen, bunu deneyeceksin. Bunu satman gerekiyorsa, onu deneyeceksin. İkisinin ayrı ayrı denenmesi, birbirine karşıt değildir. Canım ya onu yapacaksın, ya bunu diyecek halimiz yok. Biz sakız çiğnerken de konuşmasını bilecek bir toplumuz. Tarımsal üretim yaparken de, sanayi üretimine gerekli önemi verebilirsin, gereğini yapabilirsin, yapmalısın. Bu saplantılardan da kendimizi kurtaralım diye bunu söylüyorum. Yani bırakın bu işleri, meyve sebze üretimiyle mi uğraşacağız ? Böyle bir işbölümü yok, böyle bir şey yok. Türkiye bütün potansiyellerini kullanacak. Turizm potansiyelini de, tarım potansiyelini de kullanacak. Tarım potansiyeli, olabildiğince ihracat işinde kullanacak. Kendi gıda güvenliğini sağlayacak düzeyde ihtiyacına cevap vermek için de kullanacak. Sanayide de, bilgi teknolojisinde de kullanacak. Kimyada da kullanacak. Her alanda kullanacak. Niye kullanmasın? Ve bunların hepsi bir bütün. Hepsini birlikte yaparsan yapabiliyorsun zaten. Dünyanın tarımda ileri gitmiş ülkeleri, aynı anda sanayide de ileri gitmiş olan ülkeleri. Amerika tarımda da çok ileri, sanayide de ileri. AB'nin tarımda da bir sürü ürün fazlası var, öbüründe de. Ama komplimanter bir tablo da var, ihtiyacı olan bir şey de var. Almak durumunda olduğu, satmak durumunda olduğu şey var. Benim de satabileceğim şey var. Satabileceğim tarım ürününü satmaktan vazgeçerek ne kadar saygıdeğer, ne kadar önemli tarıma tenezzül etmeyecek bir anlayışı yansıtıyor kutlarım deyip seni daha yüksek bir refaha mı götürüyorlar? Her alanda terleyeceksin, gereğini yapacaksın. Türkiye tarımını önemseyecek. Tarımına sahip çıkacak. Tarımını bir yük gibi almayacak. Tarım, Türkiye'nin çok temel bir uğraşısı. Ekonomik önemi var, sosyal önemi var. Türkiye'nin nasıl olması gerektiği. Zihniniz o konuda berrak değil galiba. Evet, yani finans gerektiren taraf var, finans gerektirmeden yapılacak taraf var. Doğrudur tabii, bir defa belli bir kaynak ayrımı söz konusu olacaktır.

Öyle mi gerekiyor? Niye? Siz örtülü tarımı geliştirdiniz ve meyve sebze üretimini arttırdığınız zaman, İç Anadolu'da buğday üretimi yapamaz hale mi düşüyorsunuz? Yani Türkiye'de ben aslında şunu umut ediyordum, tabii gayet güzel, yani arkadaşlarımızın tereddütlerini ortaya koymasında hiçbir sakınca yok bence, önemli olan ben bu ortaya koyduğum bakış açısının önem taşıdığı kanısındayım. Bu bakış açısı da, herkesin paylaştığı bakış açısı değil. Yani bu bakış açısından olaya baktığınız zaman, ona göre kaynak tahsis edersiniz, ona göre politika uygularsınız, ona göre öncelik belirlersiniz. Bu bakış açısını ya benimsersen, ya benimsemezsin. Bu bakış açısı doğru mu değil mi, önemli olan o. Şimdi burada yapabileceğimiz o. Bunu belirledikten sonra neyi nasıl yapacağımız konusunda söyleyeceğiniz çok şey olduğuna ben inanıyorum. Sizin olduğunu biliyorum, sizin yoksa benim var, ben söylerim yani. İşi bana bırakırsanız ben de söylerim. Ama inanıyorum sizin bu konuda söyleyeceğiniz çok şey vardır, söylediğinizi de biliyorum. Önemli olan burada bizim bakış açımızı bir mutabakatla ortaya koymaktır. Yani nedir, ne söylüyoruz? Tarım üretimini arttıracacağız, verimliliği arttıracacağız. Neyle arttıracaksın, nasıl arttıracaksın. Türkiye'de bu kadar Tarım Bakanlığının personeli var. Türkiye'de sen bir karar alıp araştırma kuruluşlarını ortadan kaldırırsan, buna hizmet etmiş olur musun? Efendim araştırma kuruluşlarının kaldırılması kaçınılmazdı. Niye kaçınılmazdı? Türkiye 1960'lı, 70'li, 50'li yıllarda araştırma kuruluşlarını ayakta tutacak potansiyelde, güçte olacak, 2000'li yıllarda kapatma ihtiyacını hissedecek. Kapatmaya mahkum olacak. Böyle bir şey olabilir mi? Yani tarıma, bilim ve teknoloji katkısını geliştirecek kamusal, sosyal, özel bütün girişimleri desteklemek Türkiye için imkansız mı? Böyle bir politikası yok mu Türkiye'nin? Şu anda böyle bir politikamız yok. Olması gerekiyor mu?

Şu anda ne uygulanan, ne de pek çok çevrenin açıktan sahip çıktığı bakış açısı değil, benim şimdi söylediğim bakış açısı. Bu bakış açısını benimsiyorsak, o zaman oturalım, bunu nasıl uygulayacağız diye bakalım. Çünkü, başka bir bakış açısına göre Türkiye şekillenmiş, ona göre yürüyor, ona göre kaynak tahsis ediyor, ona göre bütçe harcıyor, ona göre kadrolaşma yapıyor, ona göre devlet teşkilatı kurmuş, ona göre teşvik uyguluyor ya da uygulamıyor. Türkiye tutmuş şimdi doğrudan gelir desteği diye para dağıtıyor. Peki bunun sonucu ne? Türkiye bundan sonra bütçesiyle mi finanse edecek çiftçiyi? Yani onu mu demek istiyoruz? 15 yıl sonra böyle mi olacak? Ayrı da, nedir bu doğrudan tarım desteği Türkiye'nin kaynak kullanımında bir tercihi yansıtıyor değil mi? Bu bence doğru olmayan bir tercih. Doğru olanı, desteğin üretimden kopuk olmamasıdır. Üretimden kopardığınız zaman, yanlış iş yapmış olursunuz. Sosyal desteğe götürmüş olursunuz. Sosyal destek gerekir gerekmez, o ayrı bir iştir, ama bunu tarım desteği diye koyamazsınız. Tarım desteği diye koyuyorsanız, ben anlamak isterim. Verdiğiniz bu destekle, demin anlattığım amaçlardan birisine ulaşmayı öngörüyorsunuz. Hayır onlara değil de, kendinizce geçerli başka bir amaca ulaşmayı mı öngörüyorsunuz? Neymiş o amaç bir söyleyin. Var mı öyle bir şey? Yok. Veriyoruz, sosyal amaçla veriyoruz. E sosyal amaçla niye veriyorsunuz? Ekonomik amaçla vermekten niye vazgeçiyorsunuz? Ekonomik amaçla verdiğiniz zaman hangi politikayı uygulamaya koyuyorsunuz? Kafanda bir politika olacak, sen o politika için destek vereceksin. O politika için destek alacaksın. Yani bunlar hepimizin yakından gözlemlediği, bildiği tablolar. Ben tekrar şunu söyleyerek bu soğuk kış gününde salonu biraz hararetlendirmiş olmaktan da mutluluk duyuyorum. Konuşmamı tamamlayayım.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye tarımı sahipsizdir. Türkiye tarımı, politikasızdır. Türkiye tarımı, sorunludur. Bu sorunları, doğru bir yaklaşımla çözecek bir anlayışın, Türkiye tarımına sahip çıkmasına ihtiyaç vardır. Ve Türkiye'nin böyle bir uygulamayı şiddetle özlediği kanısındayım. Çünkü böyle bir politikanın yokluğu, Türkiye'de hem ekonomik, hem sosyal çok ciddi sorunların ortaya çıkmasına yolaçmıştır. Sorunlar hızla artmaktadır. Daha fazla bu dağınık, sahipsiz tabloyu sürdüremeyiz, sürdürmemeliyiz ve bir an önce Türkiye bu konuda ne yaptığını bilen, ciddi bir anlayışın içine girmelidir, bu doğrultuda gayret göstermelidir. Benim önerim, Türkiye'de tarım üretimi arttırılmalıdır. Her alanda değil, belirli alanlarda arttırılmalıdır. İç ihtiyacı karşılayacak şekilde arttırılmalıdır. Hayvancılığı destekleyecek şekilde arttırılmalıdır. Dışarıya katma değeri yüksek ihracat yapmaya imkan verecek şekilde arttırılmalıdır. Bunun gerekleri yerine getirilmelidir. Bunun gerekleri örgütlenmedir, finansmandır, bilim ve teknoloji boyutunun değerlendirilmesi, devreye sokulmasıdır. Bütün bunlar siyasi sorumlulukla ele alınması, değerlendirilmesi gereken konulardır. Değerlendirilebilir, değerlendirilmelidir. Ve bu anlayış etrafında Türkiye tarımı sahiplenilmeli ve Türkiye'de toplumun refahına, ekonominin güçlenmesine katkı getirir bir hale dönüştürülmelidir. Ve buradaki toplantılar da, umarım bu amaca hizmet edecek zihin aydınlığının ortaya çıkmasını sağlamaya katkı yapacaktır. İlginize, dikkatinize tekrar teşekkür ediyorum. Hepinize de başarılar diliyorum.